

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2010/12

Karar Sayısı : 2011/135

Karar Günü : 12.10.2011

R.G. Tarih-Sayı : 28.12.2011-28156

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURANLAR:

1- Selçuk Sulh Ceza Mahkemesi (E.2010/12)

2- Eskişehir 5. Sulh Ceza Mahkemesi (E.2010/76)

İTİRAZIN KONUSU: 10.11.2005 günlü, 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu'nun;

1) 25.11.2008 günlü, 5813 sayılı Yasa'nın 1. maddesiyle yeniden düzenlenen 8. maddesinin,

2) 54. maddesinin ikinci fıkrasının,

Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 5., 10., 11., 12., 13., 17., 19., 20., 24. ve 25. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığının ilgili Bölge Müdürlükleri tarafından verilen idari para cezalarına karşı yapılan itirazları incelemekte olan Mahkemeler, itiraz konusu kuralların iptali için başvurmuşlardır.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralları

10.11.2005 günlü, 5429 sayılı Kanun'un 25.11.2008 günlü, 5813 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle yeniden düzenlenen 8. maddesi ile 54. maddenin itiraz konusu kuralı da içeren ikinci fıkrası şöyledir:

'MADDE 8.- İstatistikî birimler, ülkenin ekonomi, sosyal, demografi, kültür, çevre, bilim, teknoloji ve ihtiyaç duyulan diğer alanlardaki resmi istatistikleri üretmek üzere, Anayasa'da belirlenen temel haklar ve ödevler çerçevesinde, kendilerinden istenen veri veya bilgileri, Başkanlığın belirleyeceği şekil, süre ve standartlarda eksiksiz ve doğru olarak ücretsiz vermekle yükümlüdür.

MADDE 54.- '

Başkanlık veya kurum ve kuruluşlar tarafından Program kapsamında istenen bilgileri, geçerli bir mazereti olmaksızın belirlenen şekil ve sürede vermeyen veya eksik veya hatalı verenler, bir kereye mahsus olmak üzere uyarılarak yedi gün içerisinde bilgileri vermeleri veya eksik ve hataları gidermeleri istenir. Bu uyarıya rağmen, bilgileri hiç vermeyen veya talep edildiği hâlde eksikleri gidermeyen ve hataları düzeltmeyen gerçek kişiler veya özel hukuk tüzel kişilerinin organ ve temsilcileri hakkında, fiilin;

a) Hanehalkı veya bireylerle yapılan araştırmalarda işlenmesi durumunda beşyüz Yeni Türk Lirası,

b) Hane halkı veya bireyler dışında kalan diğer istatistikî birimlerle yapılan araştırmalarda işlenmesi durumunda binbeşyüz Yeni Türk Lirası,

c) Sayımlarda işlenmesi durumunda ikibin Yeni Türk Lirası,

İdarî para cezası uygulanır.

"

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararlarında Anayasa'nın Başlangıç hükümleri ile 2., 5., 10., 11., 12., 13., 17., 19., 20., 24. ve 25. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, E.2010/12 sayılı dosyanın 25.2.2010 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

E.2010/76 sayılı dosyanın 22.9.2010 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle itiraz konusu 10.11.2005 günlü, 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu'nun 54. maddesinin ikinci fıkrasının davada uygulanacak kural niteliğinde olup olmadığı sorunu ele alınmıştır.

Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesine göre, bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık savının ciddi olduğu kanısına varırsa, bu hükmün iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmaya yetkilidir. Ancak, bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilmesi için, elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması ve iptali istenen kuralın o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak yasa kuralları, bakılmakta olan davayı yürütmeye, uyuşmazlığı çözmeye, davayı sona erdirmeye veya kararın dayanağını oluşturmaya yarayacak kurallardır.

İtiraz konusu 54. maddenin ikinci fıkrasında Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı veya kurum ve kuruluşlar tarafından program kapsamında istenen bilgileri, geçerli bir mazereti olmaksızın belirlenen şekil ve sürede vermeyen veya eksik veya hatalı verenlerin uyarılmalarına rağmen bilgileri vermemekte ya da eksikleri gidermemekte veya hataları

düzeltilmemekte ısrar etmeleri halinde idari para cezası uygulanması düzenlenmektedir. Söz konusu fıkrada bilgi verme yükümlülüğünü yerine getirmeyenlere uygulanacak idari para cezaları üç bent halinde düzenlenmiştir. Buna göre, (a) bendinde fiilin hane halkı veya bireylerle yapılan araştırmalarda, (b) bendinde hane halkı veya bireyler dışında kalan diğer istatistikî birimlerle yapılan araştırmalarda, (c) bendinde ise sayımlarda işlenmesi durumunda uygulanacak idari para cezaları öngörülmektedir.

İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin bakmakta olduğu itiraza konu olan idari para cezası '2009 Hane Halkı Bütçe Anketi'nin uygulanması sırasında istenilen bilgilerin verilmemesi nedeniyle verilmiştir. 5429 sayılı Kanun'un 54. maddesinin ikinci fıkrasının (b) ve (c) bentlerinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkeme'nin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmamaktadır. Bu nedenle (b) ve (c) bentlerine ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE, itiraz başvurusunun diğer kısımları hakkında ise dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- BİRLEŞTİRME KARARI

10.11.2005 günlü, 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu'nun 54. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin iptaline karar verilmesi istemiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2010/76 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle 2010/12 esas sayılı dava ile birleştirilmesine, esasının kapatılmasına, esas incelemenin 2010/12 esas sayılı dosya üzerinden yürütülmesine, 22.9.2010 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararları ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kurallar, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararlarında, 5429 sayılı Kanun'un 8. maddesinde yer alan, istatistikî birimlerin kendilerinden istenen veri veya bilgileri, Başkanlığın belirleyeceği şekil, süre ve standartlarda eksiksiz, doğru ve ücretsiz olarak vermekle yükümlü oldukları kuralı ile bu yükümlülüğe uymayanların idari para cezasıyla cezalandırılacaklarına ilişkin 54. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi hükmünün eşitlik ilkesi, temel hak ve hürriyetlerin niteliği, kişi hürriyeti ve güvenliği, özel hayatın gizliliği, düşünce ve kanaat hürriyetine ilişkin düzenlemelere aykırı olduğu; temel hak ve hürriyetlerin kanunla sınırlanabileceği ve bu sınırlamanın demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamayacağı, kişilerin her ne sebeple ve amaçla olursa olsun düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve buna uymayanların idari yaptırımla karşı karşıya bırakılmasının hukuk devleti ilkesine aykırılık teşkil edeceği gerekçesiyle itiraz konusu kuralların, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 5., 10., 11., 12., 13., 17., 19., 20., 24. ve 25. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

5429 sayılı Kanun'un 8. maddesinde Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı tarafından istenen veri veya bilgileri istatistikî birimlerin süresinde, eksiksiz, doğru ve ücretsiz olarak verme yükümlülüğü düzenlenmiştir. Kanun'un 2. maddesinin (h) bendine göre istatistikî birim, yapılan sayım veya örneklem çalışmaları konu olan, hakkında veri toplanacak gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşları ifade etmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel ve demografik yapısına ilişkin resmi istatistikleri üretmekle sorumlu bir kuruluştur. İstatistik, verilerin toplanması, düzenlenmesi ve uygun yöntemlerle analiz edilerek sonuçların yorumlanması olarak tanımlanmaktadır. İstatistikten söz edebilmek için önce 'veri'ye ihtiyaç vardır. Veriler, araştırma yapılacak konu ile ilgili bilinen veya herhangi bir kaynaktan doğrudan ya da dolaylı olarak elde edilen bilgilerdir. Resmi istatistikler için ihtiyaç duyulan veriler ülkemizde iki yolla toplanmaktadır. Bunlardan ilki, kamu kurum ve kuruluşlarının görevleri gereği tuttukları idari kayıtlardan verilerin derlenmesi, diğeri ise ihtiyaç duyulan konularda istatistikî birimler ile görüşülerek bilgi toplanmasını içeren sayım ve araştırmaların yapılmasıdır. Resmî istatistikler ulusal planların yapılması ve bu planlara dayalı politikaların oluşturulmasında kullanılan temel göstergeler olduğundan üretilen resmî istatistiklerin doğru, kaliteli, güvenilir, karşılaştırılabilir, güncel, tarafsız ve uluslararası standartlara uygun olması hayati önem taşımaktadır. Resmî istatistiklerin dayanağını oluşturan veri ve bilgilerin ilgililer tarafından doğru, eksiksiz ve zamanında verilmemesi halinde ihtiyaç duyulan doğru ve güvenilir istatistiklerin üretilmesi mümkün olamayacaktır.

İtiraz konusu 8. madde hükmüyle sayım ve örnekleme çalışmalarına konu olan istatistikî birimlere, ülkenin ekonomi, sosyal, demografi, kültür, çevre, bilim, teknoloji ve ihtiyaç duyulan diğer alanlardaki resmi istatistikleri üretmek üzere, Anayasa'da belirlenen temel haklar ve ödevler çerçevesinde, kendilerinden istenen veri veya bilgileri, Başkanlığın belirleyeceği şekil, süre ve standartlarda eksiksiz ve doğru olarak ücretsiz verme yükümlülüğü getirilmiş, bu yükümlülüğe uymayanların da 54. maddenin ikinci fıkrasında gösterilen biçimde idarî para cezasıyla cezalandırılması öngörülmüştür.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık devlettir.

Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilen eşitlik ilkesi de hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

İtiraz konusu kurallarla istatistiklerin kamu yararı için önemi dikkate alınarak bireylere mecburi ve ücretsiz kamusal bir külfet yüklenmiştir. Karşılaştırmalı hukukta da bazı ülkelerde bireylere istatistik amaçlı bilgi verme yükümlülüğü getirildiği görülmektedir. Modern bir devlette kamu hizmetlerinin planlanması ve kamu güvenliğinin sağlanabilmesi için bireylerin kendileriyle ilgili pek çok bilgiyi kamu otoritelerine verme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu bilgilerin istatistik amacıyla toplanmış olması bilgi toplamayı kendiliğinden Anayasa'ya aykırı hale getirmez.

5429 sayılı Kanun'un 8. maddesinin eski düzenlemesini Anayasa Mahkemesi 20.3.2008 tarih ve E.2006/167, K.2008/86 sayılı kararıyla, hiçbir sınırlama öngörmeksizin istatistikî

birimlere istenilen bilgileri verme yükümlülüğü getirmesi nedeniyle Anayasa'nın 20. ve 25. maddelerine aykırı bularak iptal etmiştir. Bu iptal kararından sonra 5813 sayılı Kanun'la getirilen düzenleme ile 8. maddede bilgi verme yükümlülüğünün sınırı Anayasa'da belirlenen temel hakların ve ödevlerin ihlal edilmemesi olarak belirlenmiştir. Anayasa'nın 20. maddesinde herkesin özel hayatına ve aile yaşayışına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu; 24. maddesinde kimsenin dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağı; 25. maddesinde de herkesin düşünce ve kanaat özgürlüğüne sahip olduğu, her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimsenin düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağı hüküm altına alınmıştır. Bunlar gibi, Anayasanın diğer maddelerinde güvence altına alınan hak ve ödevler gözetilerek bilgi talep edilebilecektir. İstenilen bilgilerin bu nitelikte olduğunu düşünen istatistikî birimler, nedenini açıklayarak bilgi vermekten kaçınabileceği gibi haklarında idari para cezası uygulanması halinde buna itiraz ederek istenilen bilginin temel haklarını ihlal edecek nitelikte olduğunu mahkemeler önünde de ileri sürebilirler.

5429 sayılı Kanun'un 54. maddesinin ikinci fıkrasında, istatistikî birimlerin kendilerinden istenen bilgileri geçerli bir mazereti olmaksızın belirlenen şekil ve sürede, eksiksiz ve hatasız olarak vermek zorunluluğuna uyulmaması idari para cezası yaptırımına bağlanmıştır. Bu durumda dava konusu iki hüküm birlikte değerlendirildiğinde bireylerin temel haklarının korunmasının idari ve adli makamların sorumluluğuna bırakıldığı görülmektedir. İdari makamlar bireyin temel haklarını ihlal edecek şekilde bilgi talep etmeme yükümlülüğündedirler. İdari makamların bu ödevini yerine getirmemesi halinde istatistikî birimler haklarını yargı makamları önünde arayabileceklerdir. Bu durumda itiraz konusu kurallarla bireyin hakları ile kamu yararı arasında makul bir denge kurulduğu ve bireylerin haklarına ölçüsüz bir müdahaleye izin verilmediği anlaşıldığından Anayasanın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesine aykırılık görülmemiştir.

Diğer taraftan istatistik biliminin doğası gereği bilimsel yöntemlerle tespit edilen ilgili tüm kişi ve kurumlardan ayırım yapılmadan bilgi istenebileceğinden kuralın Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen eşitlik ilkesine aykırı olduğu söylenemez.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kurallar Anayasa'nın 2., 10., 20., 24. ve 25. maddelerine aykırı değildir iptal isteminin reddi gerekir. Bu sonuca 8. madde açısından Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Serruh KALELİ ve Erdal TERCAN; 54. maddenin ikinci fıkrasının (a) bendi açısından Osman Alifeyyaz PAKSÜT katılmamışlardır.

Konunun Anayasa'nın Başlangıcı ile 5., 11., 12., 13., 17. ve 19. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

VII- SONUÇ

10.11.2005 günlü, 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu'nun;

1- 25.11.2008 günlü, 5813 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle yeniden düzenlenen 8. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Serruh KALELİ ile Erdal TERCAN'nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2- 54. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

12.10.2011 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Haşim KILIÇ	Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Serruh KALELİ
Üye	Üye	Üye
Fulya KANTARCIOĞLU	Mehmet ERTEN	Fettah OTO
Üye	Üye	Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Recep KÖMÜRCÜ	Alparslan ALTAN
Üye	Üye	Üye
Burhan ÜSTÜN	Engin YILDIRIM	Nuri NECİPOĞLU
Üye	Üye	Üye
Hicabi DURSUN	Celal Mümtaz AKINCI	Erdal TERCAN

KARŞIOY YAZISI

İtiraz konusu 8. maddeyle, daha önce Anayasa Mahkemesi'nin E:2006/167, K:2008/86 sayılı kararıyla iptal edilen aynı mealdeki kural yeniden düzenlenmiş ve iptal gerekçesindeki hususları karşılamak amacıyla maddeye '*Anayasada belirtilen temel haklar ve ödevler çerçevesinde*' ibaresi eklenerek, bilgi verme yükümlülüğüne bir sınır getirilmeye çalışılmıştır.

Buna göre vatandaşlar (istatistiki birimler) istenilen bilgilerin verilmesinin Anayasa'da belirtilen temel haklarını ihlal edeceği kanaatinde iseler bilgi vermeyebilecekler ve bundan dolayı haklarında idari para cezası uygulanmayacaktır.

Anayasa'nın 2. maddesinde hukuk devleti ilkesi belirtilmiştir. Hukuk devletinin temel unsurlarından olan hukuk güvenliği, kişilerin idarece sürekli yaptırım tehdidi altında tutulmalarına izin vermez.

İtiraz konusu kural, toplumsal ve özel hayatın tüm alanlarını kapsayabilecek bilgi istemlerinden hangilerinin Anayasada belirtilen temel hakları ihlal edeceğini, hangilerinin ise verilmek zorunda olduğunu bir yandan idarenin, diğer yandan vatandaşların yorumuna bırakarak bu konuda belirsizlik yaratmaktadır. Maddeye eklenen '*Anayasada belirtilen temel haklar ve ödevler çerçevesinde*' ibaresi malumun ilanı ve abesle iştilal dışında somut bir güvence getirmemekte, Anayasa Mahkemesi'nin önceki iptal kararında açıklanan sakıncaları gidermemektedir. Yasa bu konuda istatistiki bilgi talep edilemeyecek alanları ve bunlara taalluk eden konuları açıkça belirtmiş veya bu konuda Anayasaya paralel bir çerçeve çizmiş olmadığından, iptal istemine konu olan kural uygulamada çok sayıda para cezasına ve bundan kaynaklanan uyuşmazlıklara neden olabilecek, haksız uygulama sonucu para cezasına uğrayan vatandaşlar yok yere dava açmak, avukat tutmak, harç ödemek gibi külfetlere maruz kalacaklardır. Bunun, hukuk güvenliği ilkesiyle bağdaşmadığı açıktır. **Çağdaş hukuk devleti, idarenin hatalı uygulamalarının telafisi için gereken çabayı ve bundan doğacak külfeti vatandaşa yükleyen değil, böyle durumlara olabildiğince az sebebiyet veren devlettir.**

Bu nedenlerle Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olan kuralın iptali gerekmektedir.

Kuralın Anayasaya aykırılığı, bunun yaptırımı olarak 54. maddede öngörülen idari para cezasını da vatandaşlar yönünden Anayasa'ya aykırı hale getirdiğinden 54. maddenin ikinci fıkrasının (a) bendinin de iptali gerekir.

Başkanvekili

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

KARŞIOY

Mahkememizin 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu'nun 8. ve 54. maddesinin ikinci fıkrasının b bendinin Anayasa'ya aykırılığı istemi üzerine vermiş bulunduğu 2006/167 Esas, 2008/86 Karar sayılı kararında;

'İstatistiki birimler, kendilerinden istenen veri veya bilgileri başkanlığın belirleyeceği şekil süre ve standartlarda eksiksiz ve doğru olarak ücretsiz vermekle yükümlüdür.' şeklindeki 8. madde düzenlemesini ve dolayısıyla buna ceza tanzim eden 54. maddenin ikinci fıkrasını Anayasa'ya aykırı bulup iptal ederken özetle ve kısaca; Madde de açıklayıcı bir düzenleme bulunmadığını, istenecek bilgilerin kapsam ya da sınırlarının belirsizliği ile, temel haklara ve özgürlüklere müdahale niteliği kapsamında olduğu anlaşıldığından özel yaşamın gizliliği ve düşünce kanaat açıklaması sonucu doğurabilecek bu belirsizliğin bireyin idareye karşı

korumasız bırakması ile Anayasa'nın özel hayatın gizliliği ve düşünce ve kanaat özgürlüğünü koruyan hükümlerine aykırılığı nedeniyle iptal ettiği görülmektedir.

Aynı kural 25.11.2008 tarihinde bu kez istatistiki birimler ülkenin "ihtiyaç duyulan alanlardaki resmi istatistikleri üretmek üzere yeni alan belirterek ve de Anayasa'da belirtilen temel hak ve ödevler çerçevesinde kendilerinden istenen veri veya bilgileri" ücretsiz vermekle yükümlüdür diyerek yani sınırlama da yaparak Mahkemenin iptal kararına uygun bir düzenleme yapıldığı kanaati ile tekrar yasalaştırılmıştır.

Anayasa'nın 2. kısmını oluşturan temel hak ve ödevler, 2. bölümünde mahkemenin önceki iptal kararında değinip iptale esas aldığı özel hayatın gizliliği ve düşünce ve kanaat hürriyetini içerdiği gibi 3. bölümünde sosyal ve ekonomik hak ve ödevleri 4. bölümünde de siyasal hak ve ödevleri kapsama almaktadır.

İptali istenen kural da, önceki iptal edilen kurala 'Anayasa'da belirlenen temel haklar ve ödevler çerçevesinde' diye eklenen yeni ibarenin; bu hali ile, kurala bir sınırlama alanı mı yoksa genişleme alanı mı yarattığı anlaşılamamıştır. Türk Dil Kurumu yayını Türkçe sözlük 2009 basımında 'çerçeve' kelimesi bir konunun bir düşünce alanının sınırları veya bu sınırlar içindeki alanı' ifade eder demektedir. O halde 8. madde kuralı, 'temel hak ve ödevler çerçevesinde' diyerek bu kapsama giren her konuda yani Anayasa'nın 12. ve 74. maddeleri dahil arasındaki her konuda, Türkiye İstatistik Kurumu'nca bilgi talep edebilme hakkını yaratıp cevap verme yükümlülük ve sınırlarını bu şekilde belirlediği söylenebilecektir.

Bu da hali ile iptali istenen yeni düzenlemeden, önceki iptal kararımıza esas, istenen bilgilerin temel hak ve özgürlüklere müdahale ve özel yaşamın gizliliği ve kanaat açıklaması zorunluluğuna neden OLMAYACAĞININ anlaşılması mümkün olmadığı gibi soruların bu kapsamda sunulmasına da olanak verdiğinin anlaşılması mümkün gözükmemektedir.

Bu lafzî yorum hataları getirebilecek belirsizlik içeren ve önceki iptal kararını adeta genişleten düzenlemeye ilişkin Mahkememiz çoğunluk görüşüne, bu yönüyle katılmak mümkün olmamıştır.

Kamu güvenliğinin sağlanması, kamu hizmetlerinin planlanması, doğru ve güvenilir istatistik bilgilerin üretilmesi ve bu sayede planlı kalkınmanın, sosyal, adil hukuk devletinin, maddi ve manevi varlığı gelişmiş toplum yaratılmasının sağlanması için devletin veri toplaması, bilgi edinilmesi kaçınılmazdır. Sorulana külfet gibi gelebilecek bu yükümlülükten herkesin istifade payının da olabileceği muhakkaktır.

Devleti bu görevini yaparken bireye nesne ya da araç gibi muamele etmemeli, Anayasa'nın 5. maddesi ile tanınan varlığını, manevi kişiliğini serbestçe ve sorumlu bir şekilde geliştirecek bir alan bırakmalı ve müdahil olmamalıdır.

Düzenlemenin açıkça sayılarak ilgili 'temel hak ve özgürlük alanlarını İHLAL ETMEKSİZİN istenilen veri ve bilgiler toplanır' demesi gerekeceği yerde, temel hak ve ödevler çerçevesinde soru sorar cevap alırım denebileceğinin anlaşılması metodolojik yorum hatası yaratacaktır. Yasal düzenlemelerde lafzî ve amaçsal yorumlar şüphe götürmeyecek netlikte birbirlerine yakın olup örtüşmelidir. Yasa'nın gerekçesinde de temel hakları ihlal etmeme kasdının anlaşılabilmesine ilişkin bilgiye ulaşılamamıştır.

Mukayeseli hukuka baktığımızda devletlerin gerçek ya da tüzel kişilerden kamusal yarar içeriği ile bilgi almasına bir engel gözükmemekte, ancak alınacak bilginin öncelikli hangi amaçla alındığı konusunda bilgilendirme yapılması, bilgilerin işlenmesi ve kullanılması sırasında kişisel bilgilerin saklanması, transferi gibi konularda bireye tanınan rıza, yetki hakları ve doğal olarak AİHS'nin 8. maddesinde yer alan özel ve aile hayatına saygı hakkının getirdiği güvencenin bir koruma alanı yarattığı görülmektedir.

Kaldı ki Anayasamızın 5982 sayılı Yasa ile değişik 20. maddesi de kişisel verilerin korunmasını, silinmesini ve kişinin ancak AÇIK RIZASI ile işlenebileceğini ifade etmektedir. Bu düzenleme ile bir veri tablosuna işlenmesine izin vermediği bir cevabın sorusunun sorulabilirliği, sınırlama alanı dışında dahi olsa hukukiliği tartışılabilir durumdadır.

Türkiye İstatistik Kanunu 13. maddesi topladığı verinin gizli olabileceğini de kabul etmekte ama gizliliği, bireyin korunan özelinden değil, kendi perspektifinden bakarak bilginin istatistiksel sonuçlarına atıfta bulunarak yapmaktadır.

Gizli bilgilerin izinsiz, yetkisiz başkalarına ulaşması halinde olacaklar özel yaşamın korunması kapsamında değerlendirilemeyeceği gibi açık özgürlük ihlalleri yaratabilecektir.

Anayasamızın 3. bölümünde yer alan sosyal ve ekonomik hakların dahi nispeten günümüzde temel hak ve özgürlükler kapsamında değerlendirilmeye başladığı düşünüldüğünde, geniş bir yelpazede yer alan hak ve özgürlükler çerçevesinde denildiğinde hangi temel hakkın yasal bir sınırlama alanı içinde kaldığını belirlemek mümkün olmayabilecek neticede konu yargısal çözüm gerektirecek, birey karşılaştığı yaptırımı aşmak için hak aramaya zorlanacaktır. Kuralın anayasal doğruluk ilkelerine uygun olarak yasada yer alması gerekirken, ihlalin varlığı ya da yokluğunun denetimi mahkemelere yaptırılacaktır.

Özel ve aile hayatına müdahale kamu güvenliği ülkenin ekonomik refahı vb nedenlerle mümkün olacak ise de, bunun Anayasa'nın 13. maddesinde belirlenen sınırlar içinde olacağı tabiidir. Hak arama özgürlüğü bir temel hak olsa da, durup dururken soruya cevap vermeyen, eksik ya da hatalı verene suç işlemiş değerlendirmesi ile ceza verip kaldırmasının temini için yargı yoluna başvurmaya zorlamak, hukuk devleti ilkesi ile bağdaştırılmaz.

Kamu güvenliği ve planlı kalkınma verileri için istatistik bilgi ve veri toplamak amaçlandığında birey hakları ve kamu yararı arasında kurulacak bir dengeğin varlığından söz edebilmek için, devlet önce gerekli bilgileri herkese açık, gizli olmayan özel ya da tüzel kişi kaynaklarından öğrenmeli ve edinilmesinde zorluk çekilen bazı hassas konularda da gönüllülük, rıza ya da ücret teklifi gibi usullerinin kullanılmasında anayasal engel bulunmamaktadır.

Kaldı ki, kamu yararı ve kamu düzeninin kurulması için ceza yargılamasında maddi gerçeğin bulunması yolunda tanığa kamusal görevi için ücret takdir edildiği de gözden uzak tutulmamalıdır.

İptali istenen kuralın, cevap verme ödevi yerine getirmeyenler yönünden muhatabı derhal ceza yaptırımı ile karşılamak yerine, öncelikle bireyin davranış düzenine ve iradesine izin verecek yapıda olup birey ile kamu yararı arasında denge kurmaması hukuk devleti ilkesine aykırılık içerir.

Esas Sayısı : 2010/12
Karar Sayısı : 2011/135

Kural ile, kamu gücü kullanarak amaca ulaşmada kullanılan yol, kamu düzeni için gerekli olsa da alternatifleri karşısında bu yolun EN ELVERİŞLİ yol olduğu söylenemeyeceği için kural Hukuk Devletin belirlilik ilkesine tam uygunluk sağlamadığı, temel hak ve özgürlüklere orantısız müdahale içeriği taşıdığından Anayasa'nın 2. ve 20. maddesine aykırıdır.

Açıklanan nedenler ile çoğunluk görüşüne katılmamıştır.

Başkanvekili

Serruh KALELİ

Üye

Erdal TERCAN